

مطالعه شاخص‌های جمعیتی اهداف توسعه پایدار و شناسایی شکاف‌های اطلاعاتی آن

شهلا کاظمی‌پور

محمد شیری

پریسا بخشی

نادر حکیمی‌پور

ایوب فرامرزی

پژوهشکده‌ی آمار

گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی

پاییز ۱۳۹۶

پیش‌گفتار

جمعیت و تحولات جمعیتی و حفظ تعادل آن با طبیعت و محیط‌زیست، همواره مورد توجه برنامه‌ریزان اقتصادی و اجتماعی و همچنین اندیشمندان حوزه علوم اجتماعی قرار داشته و در این رابطه نیز دیدگاه‌های مختلفی ارائه شده است. به‌طور کلی، کمیت، کیفیت و توزیع بهینه جمعیت در پهنه یک سرزمین و مهم‌تر از آن رشد جمعیت یکی از شاخص‌های تأثیرگذار در فرآیند توسعه پایدار است. این موضوع در اهداف توسعه پایدار سازمان ملل نیز مورد توجه زیادی قرار داشته است. به‌طوری‌که می‌توان اذعان نمود که ارتباط تنگاتنگی بین اهداف توسعه پایدار و تحولات جمعیتی در جوامع وجود دارد. لذا با توجه به مفهوم توسعه پایدار، شناسایی تأثیر جمعیت و تحولات مربوط به آن در قالب شاخص‌های جمعیتی که از اعتبار و روایی بالایی برخوردار باشند، در دستیابی و تحقق اهداف توسعه پایدار، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هست. از سوی دیگر شناسایی شکاف‌های اطلاعاتی این شاخص‌ها و محدودیت‌های آماری مربوط به آن به‌منظور پیش‌گیری از ایجاد اختلال در شناخت و ارزیابی دقیق ابعاد جمعیتی اهداف توسعه پایدار نیز از اهمیت بالایی برخوردار است.

با توجه به اهمیت موضوع، پژوهشکده‌ی آمار با در نظر گرفتن رسالت خود در زمینه‌ی اجرای طرح‌های پژوهشی و با هدف مطالعه و بررسی شاخص‌های جمعیتی تأثیرگذار بر توسعه پایدار و شناسایی محدودیت‌های آماری آن‌ها، اجرای طرح پژوهشی مطالعه شاخص‌های جمعیتی اهداف توسعه پایدار و شناسایی شکاف‌های اطلاعاتی آن را در دستور کار خود قرار داده است.

این مطالعه در گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی و با همکاری سرکار خانم دکتر شهلا کاظمی به‌عنوان مجری طرح و آقایان دکتر محمد شیری، دکتر نادر حکیمی‌پور، دکتر ایوب فرامرزی و سرکار خانم پریسا بخشی به‌عنوان همکاران اصلی طرح پژوهشی انجام شده است که از همکاری آنان و زحمات آنان صمیمانه قدردانی و تشکر می‌شود. این پژوهش با مشارکت و حمایت‌های فنی و مالی صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNFPA) انجام شده است که از همکاری آن سازمان نیز صمیمانه قدردانی و تشکر می‌شود. از خوانندگان محترم تقاضا می‌شود تا پیشنهاد و نظرات اصلاحی خود را در ارتباط با محتوای مجموعه حاضر، به این گروه پژوهشی منعکس نمایند.

گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی

پژوهشکده‌ی آمار

فهرست مطالب

۱- کلیات

۱

- ۱-۱- مقدمه و طرح موضوع ۱
- ۲-۱- اهمیت موضوع پژوهش و ضرورت اجرای آن ۳
- ۳-۱- اهداف پژوهش ۴
- ۴-۱- روش پژوهش ۴

۲- اهداف توسعه پایدار و شاخص‌های جمعیتی آن

۹

۱-۲- هدف اول: امحاء فقر در تمام اشکال موجود در سراسر دنیا ۹

۲-۲- هدف دوم: پایان دادن به گرسنگی، دستیابی به امنیت غذایی، بهبود تغذیه و توسعه کشاورزی پایدار. Error! Bookmark not defined.

۳-۲- هدف سوم: ایجاد زندگی سالم و ارتقاء رفاه پایدار برای همگان و در تمامی سنین. Error! Bookmark not defined.

۴-۲- هدف چهارم: فراهم‌سازی آموزش فراگیر و با کیفیت مساوی و توسعه فرصت‌های یادگیری برای همگان در تمام

ادوار زندگی Error! Bookmark not defined.

۵-۲- هدف پنجم: دستیابی به تساوی جنسیتی و توانمندسازی تمامی زنان و دختران. Error! Bookmark not defined.

۶-۲- هدف ششم: ایجاد دسترسی و مدیریت پایدار آب و تخلیه فاضلاب .. Error! Bookmark not defined.

۷-۲- هدف هفتم: اطمینان از دستیابی به انرژی مقرون به‌صرفه، قابل اطمینان، پایدار و مدرن برای همه. Error! Bookmark not defined.

۸-۲- هدف هشتم: توسعه و رشد اقتصادی پایدار جامعه، استخدام کامل و بهره‌ور و ایجاد فرصت‌های شغلی برای

همگان Error! Bookmark not defined.

۹-۲- هدف نهم: تدارک زیرساخت‌های قابل تجدید همراه با توسعه جامع و پایدار در راستای صنعتی شدن و توسعه

نوآوری Error! Bookmark not defined.

۱۰-۲- هدف دهم: کاهش تبعیض داخل و میان کشورها Error! Bookmark not defined.

۱۶-۲- هدف شانزدهم: توسعه صلح‌آمیز جوامع در راستای توسعه پایدار از طریق دسترسی به عدالت برای همگان و

ایجاد ساختارهای مؤثر در تمام سطوح Error! Bookmark not defined.

۱۷-۲- هدف هفدهم: تحکیم پایه‌های اجرا و احیاء مشارکت جهانی برای توسعه پایدار. Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

۳- مقادیر شاخص‌ها

۱-۳- آرمان اول (امحاء فقر در تمام اشکال موجود در سراسر دنیا) Error! Bookmark not defined.

۲-۳- آرمان دوم (پایان دادن به گرسنگی، دستیابی به امنیت غذایی، بهبود تغذیه و توسعه کشاورزی پایدار). Error! Bookmark not defined.

۳-۳- آرمان سوم (ایجاد زندگی سالم و ارتقاء رفاه پایدار برای همگان در تمامی سنین). Error! Bookmark not defined.

۴-۳- آرمان چهارم (فراهم‌سازی آموزش فراگیر و با کیفیت مساوی و توسعه فرصت‌های یادگیری برای همگان در تمام ادوار زندگی).....

۵-۳- آرمان پنجم (دستیابی به تساوی جنسیتی و توانمندسازی تمامی زنان و دختران).....

۶-۳- آرمان ششم (ایجاد دسترسی و مدیریت پایدار آب و تخلیه فاضلاب).....

۷-۳- آرمان هفتم (اطمینان از دستیابی به انرژی مقرون به صرفه، قابل اطمینان، پایدار و مدرن برای همه).....

۸-۳- آرمان هشتم (توسعه و رشد اقتصادی پایدار جامعه، استخدام کامل و بهره‌ور و ایجاد فرصت‌های شغلی برای همگان).....

۹-۳- (آرمان نهم- تدارک زیرساخت‌های قابل تجدید همراه با توسعه جامع و پایدار در راستای صنعتی شدن و توسعه نوآوری).....

۱۰-۳- آرمان دهم (کاهش تبعیض داخل و میان کشورها).....

۱۱-۳- آرمان یازدهم (ساخت شهرها و اقامتگاه‌های ایمن، قابل تجدید و پایدار).....

۱۶-۳- آرمان شانزدهم (توسعه صلح‌آمیز جوامع در راستای توسعه پایدار از طریق دسترسی به عدالت برای همگان و ایجاد ساختارهای مؤثر در تمام سطوح).....

۱۷-۳- آرمان هفدهم (تحکیم پایه‌های اجرا و احیاء مشارکت جهانی برای توسعه پایدار).....

۴- نتیجه‌گیری

Error! Bookmark not defined.

هدف اول: امحاء فقر در تمام اشکال موجود در سراسر دنیا

هدف دوم: پایان دادن به گرسنگی، دستیابی به امنیت غذایی، بهبود تغذیه و توسعه کشاورزی پایدار

هدف سوم: ایجاد زندگی سالم و ارتقاء رفاه پایدار برای همگان و در تمامی سنین

هدف چهارم فراهم‌سازی آموزش فراگیر و با کیفیت مساوی و توسعه فرصت‌های یادگیری برای همگان در تمام ادوار زندگی

هدف پنجم: دستیابی به تساوی جنسیتی و توانمندسازی تمامی زنان و دختران

هدف ششم: ایجاد دسترسی و مدیریت پایدار آب و تخلیه فاضلاب

هدف هفتم: اطمینان از دستیابی به انرژی مقرون به صرفه، قابل اطمینان، پایدار و مدرن برای همه

هدف هشتم: توسعه و رشد اقتصادی پایدار جامعه، استخدام کامل و بهره‌ور و ایجاد فرصت‌های شغلی برای همگان

هدف نهم: تدارک زیرساخت‌های قابل تجدید همراه با توسعه جامع و پایدار در راستای صنعتی شدن و توسعه نوآوری

هدف دهم: کاهش تبعیض داخل و میان کشورها

هدف یازدهم: کاهش تبعیض داخل و در میان کشورها

هدف دوازدهم: ساخت شهرها و اقامتگاه‌های ایمن، قابل تجدید و پایدار

هدف سیزدهم: اتخاذ اقدامات فوری جهت مقابله با تغییرات اقلیمی و تأثیرات آن

هدف چهاردهم: حفاظت و استفاده پایدار از اقیانوس‌ها و منابع دریایی باهدف توسعه پایدار

هدف پانزدهم: حفاظت، بازسازی و ارتقای استفاده پایدار از اکوسیستم‌های خشکی، مدیریت پایدار جنگل‌ها، مبارزه با بیابان‌زایی و متوقف و معکوس ساختن تخریب زمین و توقف از دست رفتن تنوع زیستی

با بیابان‌زایی و متوقف و معکوس ساختن تخریب زمین و توقف از دست رفتن تنوع زیستی

Error! Bookmark not defined.

هدف شانزدهم: توسعه صلح‌آمیز جوامع در راستای توسعه پایدار از طریق دسترسی به عدالت برای همگان و ایجاد

Error! Bookmark not defined. ساختارهای مؤثر در تمام سطوح

هدف هفدهم: تحکیم پایه‌های اجرا و احیا مشارکت جهانی برای توسعه پایدار. **Error! Bookmark not defined.**

Error! Bookmark not defined.

مرجع‌ها

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۱- تعداد اهداف فرعی و شاخص‌های اهداف توسعه پایدار..... ۲
- جدول ۱-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «امحاء فقر در تمام اشکال موجود در سراسر دنیا» ۱۱
- جدول ۲-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «پایان دادن به گرسنگی، دستیابی به امنیت غذایی، بهبود تغذیه و توسعه کشاورزی پایدار» ۲۱
- جدول ۳-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «ایجاد زندگی سالم و ارتقاء رفاه پایدار برای همگان در تمامی سنین» ۲۸
- جدول ۴-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «فراهم‌سازی آموزش فراگیر با کیفیت مساوی و توسعه فرصت‌های یادگیری برای همگان در تمام ادوار زندگی» ۵۵
- جدول ۵-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «دستیابی به تساوی جنسیتی و توانمندسازی تمامی زنان و دختران» ۷۰
- جدول ۶-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «ایجاد دسترسی و مدیریت پایدار آب و تخلیه فاضلاب» ۸۱
- جدول ۷-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «اطمینان از دستیابی به انرژی مقرون به صرفه، قابل اطمینان، پایدار و مدرن برای همه» ۸۷
- جدول ۸-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «توسعه و رشد اقتصادی پایدار جامعه، استخدام کامل و بهره‌ور و ایجاد فرصت‌های شغلی برای همگان» ۹۱
- جدول ۹-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «تدارک زیرساخت‌های قابل تجدید همراه با توسعه جامع و پایدار در راستای صنعتی شدن و توسعه نوآوری» ۱۰۵
- جدول ۱۰-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «کاهش تبعیض داخل و میان کشورها» ۱۱۰
- جدول ۱۱-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «ساخت شهرها و اقامتگاه‌های ایمن، قابل تجدید و پایدار» ۱۱۴
- جدول ۱۶-۲- شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هدف «توسعه صلح‌آمیز جوامع در راستای توسعه پایدار از طریق دسترسی به عدالت برای همگان و ایجاد ساختارهای مؤثر در تمام سطوح» ۱۲۱
- جدول ۱۷-۲: شاخص جمعیتی مرتبط با هدف تحکیم پایه‌های اجرا و احیاء مشارکت جهانی برای توسعه پایدار ۱۲۶
- جدول ۱-۴- ساختار شاخص‌های اهداف توسعه پایدار ۱۴۶

فهرست شکل‌ها

- شکل ۲-۱- درصد جمعیت زیر خط فقر بین‌المللی به تفکیک نقاط مختلف جهان ۱۰
- شکل ۲-۲- درصد جمعیت زیر خط فقر بین‌المللی به تفکیک نقاط مختلف جهان در سال ۲۰۱۵ ۱۰
- شکل ۲-۳- درصد جمعیت دچار سوء‌تغذیه به تفکیک نقاط مختلف جهان ۲۰۱۴-۲۰۱۶ ۱۹
- شکل ۲-۴- درصد کودکان زیر ۵ سال با رشد فیزیکی پایین ۲۰۱۴ ۲۰
- شکل ۲-۵- درصد کودکان زیر ۵ سال با رشد فیزیکی بالا ۲۰۱۴ ۲۰
- شکل ۲-۶- روند تغییرات میزان مرگ‌ومیر مادری، نوزادان و کودکان زیر ۵ سال ۱۹۹۰-۲۰۱۵ ۲۶
- شکل ۲-۷- توزیع درصدی علل مرگ‌ومیر در جهان ۲۰۱۲ ۲۷
- شکل ۲-۸- درصد زنان ازدواج کرده زیر ۱۵ سال ۶۹
- شکل ۲-۹- درصد زنان در کرسی‌های مجلسی ۲۰۱۶ ۷۰
- شکل ۲-۱۰- درصد جمعیت استفاده‌کننده از منبع آب بهداشتی ۸۰
- شکل ۲-۱۱- درصد جمعیت استفاده‌کننده از تسهیلات تصفیه فاضلاب بهداشتی ۸۱
- شکل ۲-۱۲- درصد جمعیت برخوردار از برق ۸۶
- شکل ۲-۱۳- نسبت جمعیت برخوردار از سوخت و فن‌آوری پاک در پخت و پز ۸۷
- شکل ۲-۱۴- بهره‌وری نیروی کار (سرانه تولید ناخالص داخلی کارگر) بر اساس قیمت ثابت دلار (هزار دلار) ۹۰
- شکل ۲-۱۵- میزان بیکاری به تفکیک جنس در سال ۲۰۱۵ ۹۱
- شکل ۲-۱۶- انتشار دی‌اکسید کربن (CO₂) به ازای هر واحد ارزش افزوده (کیلوگرم در قیمت ثابت دلار آمریکا ۲۰۱۰) ۱۰۴
- شکل ۲-۱۷- نسبت جمعیت تحت پوشش اینترنت نسل ۳ به تفکیک نقاط شهری و روستایی جهان ۲۰۱۵ ۱۰۵
- شکل ۲-۱۸- درصد جمعیت شهرنشین ساکن در زاغه‌ها و سکونت‌گاه‌های غیررسمی ۱۱۳
- شکل ۲-۱۹- متوسط نسبت نرخ مصرف زمین به نرخ رشد جمعیت ۱۱۴

کلیات

۱-۱- مقدمه و طرح موضوع

با بسط و توسعه پارادایم توسعه پایدار^۱ در دهه ۱۹۹۰ موضوع تدوین شاخص‌های توسعه پایدار و سنجش کشورها بر اساس این شاخص‌ها بیش از گذشته مطرح شد. به همین دلیل در فصل چهارم دستور کار ۲۱ بر تدوین و بسط شاخص‌های توسعه پایدار و استفاده از آن‌ها برای سنجش و اندازه‌گیری سطح توسعه تأکید شده است. پس از تصویب دستور کار ۲۱ در سال ۱۹۹۲، همواره یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها در این خصوص این موضوع بوده است که چگونه می‌توان سیاست‌ها و برنامه‌های کشورهای مختلف را برای دستیابی به توسعه پایدار و پیشرفت آنان به سمت توسعه پایدار اندازه‌گیری کرد.

با پایان یافتن بازه زمانی (۲۰۱۵-۲۰۱۰) اهداف توسعه هزاره^۲ که در بزرگ‌ترین گردهمایی سران دولت‌ها در سپتامبر سال ۲۰۰۰ در نیویورک به تصویب رسیده بود، موضوع تدوین شاخص‌های توسعه پایدار در اجلاس ریو ۲۰+ برزیل در سال ۲۰۱۲ مطرح شد و مقرر گردید تا این اهداف جایگزین اهداف توسعه هزاره شوند تا ملاک و معیاری برای ارزیابی فعالیت‌های بشر به‌طور عام و دولت‌ها به‌طور اخص، در خصوص توسعه پایدار در چند دهه آینده شوند. در سندی که در این اجلاس تنظیم شد، بر حکمرانی جهانی محیط‌زیست و رویکرد اقتصاد سبز برای دستیابی به توسعه پایدار تأکید شده است.

در این اجلاس، رهبران جهان توافق کردند که سال ۲۰۱۵، پایان اهداف توسعه هزاره باشد و اهداف توسعه پایدار جایگزین آن گردد؛ بنابراین، در فاصله اجلاس ریو در سال ۲۰۱۲ تا سال ۲۰۱۵، کشورهای عضو متعهد شدند یک فرآیند بین‌الدولی فراگیر، شفاف و باز را برای تمام ذی‌نفعان در خصوص اهداف توسعه پایدار با رویکرد گسترش و بسط اهداف جهانی توسعه پایدار ایجاد نمایند. حاصل تلاش و مشارکت همه ذی‌نفعان در

^۱ Sustainable Development Goal

^۲ Millenium Development Goal

سراسر جهان، پس از جلسات و گردهمایی‌های بسیار، سند دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار است که الگوی عمل و فعالیت همه کشورها در ۱۵ سال آتی خواهد بود. این دستور کار، برنامه اقدام مردم کره زمین و سعادت بشری است و در صدد تقویت صلح جهانی در قالب آزادی‌های بیشتر است. در این دستور کار، محورهای "مردم کره زمین، سعادت بشری، صلح و مشارکت" حوزه‌های اصلی فعالیت در ۱۵ سال آینده خواهند بود. اهداف توسعه پایدار شامل ۱۷ هدف کلان و ۱۶۹ هدف خرد در زمینه توسعه پایدار است که نشان از دامنه وسیع آن و توجه به کلیه ابعاد توسعه پایدار دارد. در جدول ۱-۱ تعداد اهداف خرد و شاخصهای هر یک از ۱۷ هدف کلان اهداف توسعه پایدار ارائه شده است.

جدول ۱-۱: تعداد اهداف فرعی و شاخص‌های اهداف توسعه پایدار

شماره هدف	اهداف کلان	تعداد اهداف فرعی	تعداد کل شاخص‌ها
اول	امحاء فقر در تمام اشکال موجود در سراسر دنیا	۷	۱۲
دوم	پایان دادن به گرسنگی، دستیابی به امنیت غذایی، بهبود تغذیه و توسعه کشاورزی پایدار	۸	۱۴
سوم	ایجاد زندگی سالم و ارتقاء رفاه پایدار برای همگان و در تمامی سنین	۱۳	۲۵
چهارم	فراهم سازی آموزش فراگیر و با کیفیت مساوی و توسعه فرصت‌های یادگیری برای همگان در تمام ادوار زندگی	۱۰	۱۱
پنجم	دستیابی به تساوی جنسیتی و توانمند سازی تمامی زنان و دختران	۹	۱۴
ششم	ایجاد دسترسی و مدیریت پایدار آب و تخلیه فاضلاب	۸	۱۱
هفتم	اطمینان از دستیابی به انرژی مقرون به صرفه، قابل اطمینان، پایدار و مدرن برای همه	۵	۶
هشتم	توسعه و رشد اقتصادی پایدار جامعه، استخدام کامل و بهره‌ور و ایجاد فرصت‌های شغلی برای همگان	۱۲	۱۷
نهم	تدارک زیر ساخت‌های قابل تجدید همراه با توسعه جامع و پایدار در راستای صنعتی شدن و توسعه نوآوری	۸	۱۲
دهم	کاهش تبعیض داخل و میان کشورها	۱۰	۱۱
یازدهم	ساخت شهرها و اقامتگاه‌های ایمن، قابل تجدید و پایدار	۱۰	۱۵
دوازدهم	ایجاد الگوهای تولید و مصرف پایدار	۱۱	۱۳
سیزدهم	اتخاذ اقدامات فوری جهت مقابله با تغییرات اقلیمی و تأثیرات آن	۵	۷
چهاردهم	حفاظت و استفاده پایدار از اقیانوس‌ها و منابع دریایی باهدف توسعه پایدار	۱۰	۱۰
پانزدهم	حفاظت، بازسازی و ارتقای استفاده پایدار از اکوسیستم‌های خشکی، مدیریت پایدار جنگل‌ها، مبارزه با بیابان‌زایی و متوقف و معکوس ساختن تخریب زمین و توقف از دست رفتن تنوع زیستی	۱۲	۱۴
شانزدهم	توسعه صلح‌آمیز جوامع در راستای توسعه پایدار از طریق دسترسی به عدالت برای همگان و ایجاد ساختارهای موثر در تمام سطوح	۱۲	۲۱
هفدهم	تحکیم پایه‌های اجرا و احیا مشارکت جهانی برای توسعه پایدار	۱۹	۲۵
جمع		۱۶۹	۲۳۸

هدف‌های ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵ دارای شاخص‌های جمعیتی نیستند

این اهداف بر پایه اهداف توسعه هزاره ایجاد شده و به دنبال تحقق اهدافی هستند که در اهداف توسعه هزاره عملی نشده‌اند. پیوندهای درونی و ماهیت یکپارچه اهداف توسعه پایدار از اهمیت بسیار بالایی در تحقق این دستور کار جدید برخوردار است.

یکی از مهم‌ترین مواردی که در زمینه برنامه‌ریزی و تنظیم اهداف سطح کلان همچون اهداف توسعه پایدار مورد توجه قرار می‌گیرد، در نظر گرفتن شاخص‌هایی چند بعدی با اعتبار و روایی بالا به منظور ارزیابی میزان تحقق

این اهداف است، به عبارت دیگر، ارزیابی دقیق میزان تحقق اهداف تنظیم شده، کمک شایان توجهی را به سیاست‌گذاران در رابطه با موانع یا پیشرفت‌های تحقق اهداف کرده و زمینه را برای اقدامات مداخله‌ای همچون بازنگری در اهداف را فراهم می‌سازد. در این راستا، وجود شکاف‌های اطلاعاتی و آماری در برآورد شاخص‌هایی، همچون عدم تولید اطلاعات، عدم دسترسی به اطلاعات به روز، به دلیل طولانی بودن دوره زمانی تولید اطلاعات و همچنین عدم توجه کافی به زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی هر کشور در تنظیم شاخص‌ها، از مهم‌ترین مسائل مرتبط با شاخص‌های ارزیابی تحقق اهداف بین‌المللی همچون اهداف توسعه پایدار است. از این‌رو شناسایی شکاف‌های اطلاعاتی و داده‌ای برآورد این شاخص‌ها و همچنین بومی‌سازی شاخص‌های ارزیابی اهداف با هدف ارزیابی همه‌جانبه ضروری است.

اهداف توسعه پایدار رابطه تنگاتنگی با تحولات جمعیت دارد، به عبارت دیگر، در اغلب اهداف توسعه پایدار بر تأثیر قابل توجه رشد جمعیت و تحولات آن تأکید شده است. به‌رغم، نقش تحولات جمعیتی در ابعاد مختلف توسعه پایدار، همچون آموزش، فقر، سلامت و رفاه که تأثیر ملموس و قابل درکی دارند، رابطه تحولات جمعیت با اهداف توسعه پایدار در بستر محیط زیست بسیار قابل توجه است. اهداف اول و دوم که با هدف پایان دادن به فقر و گرسنگی تنظیم شده برای مناطقی در نظر گرفته شده است که از میزان رشد جمعیت در سطح بالایی بر خوردارند و بخش قابل توجهی از جمعیت در مقابل قحطی و خشکسالی و تغییرات زیست‌محیطی آسیب‌پذیرند. تحقق دسترسی به آب سالم و بهداشتی، انرژی پاک و تحقق رشد اقتصادی و مشاغل شایسته که در قالب اهداف ۶، ۷ و ۸ گنجانده شده است، مربوط به مناطقی است که از نظر دسترسی به آب بهداشتی، تولید انرژی و اشتغال کامل در سطح پایینی قرار داشته و همچنین از جمعیت بالایی نیز برخوردارند. تحقق هدف ۱۲ (تولید و مصرف مسئولانه) با انطباق بین رشد جمعیت و رشد مصرف منابع امکان‌پذیر می‌گردد. در ارتباط با دو هدف «صنعت زیرساخت و نوآوری» و «شهرها و جوامع پایدار» که با هدف ایجاد شهرها و سکونت‌گاه‌های پایدار و امن تنظیم شده است، تعداد جمعیت و تحولات آن تأثیر بسزایی در توسعه زیرساخت‌های مذکور به‌خصوص در مناطقی با ویژگی‌های خاص آب و هوایی دارد.

از این‌رو شناسایی شاخص‌هایی که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم رابطه تعداد و ترکیب جمعیت و تحولات جمعیت‌شناختی را با اهداف توسعه پایدار نشان می‌دهد، می‌تواند در سیاست‌گذاری برای تحقق هرچه بیشتر اهدافی که تحولات جمعیت، نقش تعیین‌کننده‌ای در آن‌ها دارد کمک شایان توجهی بنماید.

۱-۲- اهمیت موضوع پژوهش و ضرورت اجرای آن

جمعیت و تحولات جمعیتی به سبب قرار گرفتن در کانون برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های اجتماعی - اقتصادی، همواره مورد توجه سیاست‌گذاران و به‌خصوص اندیشمندان قرار داشته و ارتباط تنگاتنگی بین اهداف توسعه پایدار و تحولات جمعیتی وجود دارد. شاید بتوان گفت به همین دلیل است که برخی از اندیشمندان، تحقق اهداف توسعه پایدار را در گرو همسازی تحولات جمعیتی با این اهداف تلقی می‌کنند؛ بنابراین، شناسایی تأثیر جمعیت و تحولات آن در قالب شاخص‌های جمعیتی، در دستیابی و تحقق اهداف توسعه پایدار اهمیت می‌یابد. استفاده از شاخص‌ها و اصولی که پیامدهای سیاست‌ها و برنامه‌های یک کشور در حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی و سایر حوزه‌ها را به صورت کمی و کیفی ارائه دهد، به‌عنوان یکی از مسائل اساسی و

مهم‌ترین دغدغه‌های برنامه ریزان، سیاست‌مداران و پژوهشگران بوده است. این مهم در رابطه با شاخص‌های جمعیتی اهداف توسعه پایدار نیز صدق می‌کند. به بیان دیگر، معرفی شاخص‌های جمعیتی که از اعتبار و روایی بالایی برخوردار باشد و بتواند به صورت دقیق و موشکافانه ابعاد جمعیتی توسعه پایدار را مشخص نماید ضروری است. از سوی دیگر شناسایی شکاف‌های اطلاعاتی این شاخص‌ها به سبب پیشگیری از ایجاد اختلال در شناخت دقیق ابعاد جمعیتی اهداف توسعه پایدار از اهمیت بالایی برخوردار است. اگرچه سیاست‌گذاران تنها برآورد نهایی شاخص‌ها و تفاوت مقادیر این شاخص‌ها را در مقایسه‌های تطبیقی به کار می‌برند اما شناسایی شکاف‌ها و موانع تولید آمار مرتبط با هر شاخص در فرآیند تولید اطلاعات، موضوعی است که بایستی در کانون توجه قرار گیرد. چرا که این امر در ارزیابی واقع‌بینانه میزان تحقق اهداف با تکیه بر شاخص‌های مذکور امری گریزناپذیر است.

۱-۳- اهداف پژوهش

هدف اصلی:

هدف اصلی این پژوهش تعیین شاخص‌های جمعیتی هر یک از اهداف توسعه پایدار، تعریف متغیرهای موجود در هریک از شاخص‌ها، وضعیت تولید هر کدام از متغیرها، بازه تولید و ارائه اطلاعات متغیرها، شیوه دقیق و استاندارد اندازه‌گیری شاخص‌ها، نهادها و سازمان‌های متولی تولید هر متغیر، توصیف کمی مقادیر شاخص‌های مذکور و ارائه شیوه‌های گردآوری و شناسایی شکاف‌های اطلاعاتی در رابطه با هر یک از شاخص‌ها و روش‌های تولید اطلاعات، برای از بین بردن این شکاف‌ها است.

اهداف جزئی این پژوهش عبارت‌اند از:

- شناسایی ابعاد جمعیتی هریک از اهداف توسعه پایدار
- استخراج شاخص‌های جمعیتی ابعاد هر یک از اهداف توسعه پایدار
- ارائه تعریف شاخص‌های جمعیتی اهداف توسعه پایدار، شیوه اندازه‌گیری آن‌ها، متغیرهای تشکیل‌دهنده شاخص‌ها، شیوه گردآوری اطلاعات هر متغیر، دوره زمانی و سطح جغرافیایی ارائه اطلاعات.
- برآورد شاخص‌های جمعیتی اهداف توسعه پایدار برای ایران با تکیه بر اطلاعات موجود.
- شناسایی شکاف اطلاعات و داده‌های شاخص‌های جمعیتی اهداف توسعه پایدار

۱-۴- روش پژوهش

این مطالعه در سه مرحله کلی انجام شده است. مرحله اول به مطالعه اکتشافی و تحلیل محتوی کیفی اهداف کلی (هدف‌گانه) و فرعی (۱۶۹ هدف) توسعه پایدار و شاخص‌های آن با هدف شناسایی شاخص‌های جمعیتی این اهداف اختصاص دارد. در این راستا، با مطالعه مستندات مرتبط با اهداف توسعه پایدار، صورت‌جلسه‌های کمیته‌های اجرایی اهداف توسعه پایدار در ایران و برگزاری چندین جلسه تخصصی تیم پژوهشی، شاخص‌های جمعیتی مرتبط با اهداف توسعه پایدار استخراج شد. در استخراج شاخص‌های جمعیتی مرتبط با اهداف توسعه پایدار دو رویکرد مد نظر بوده است. یکی اینکه شاخص‌های جمعیتی که به صورت مستقیم با اهداف توسعه

پایدار در ارتباط است، استخراج گردد. به طور کلی شاخص‌های جمعیتی، شاخص‌هایی هستند که ابعاد اساسی پویایی جمعیت یعنی باروری، مرگ‌ومیر و مهاجرت را منعکس می‌سازند. این شاخص‌ها در قالب شاخص‌ها توسعه هزاره بوده که به اهداف توسعه پایدار نیز انتقال یافته است. از این حیث می‌توان به شاخص‌هایی همچون میزان باروری کل، میزان مرگ‌ومیر نوزادان، کودکان و مادران، میزان شیوع استفاده از وسایل بارداری و غیره اشاره کرد.

رویکرد دوم، به شناسایی شاخص‌هایی اختصاص دارد که جمعیت محور^۳ است. این شاخص‌ها به سبب قرار گرفتن تعداد جمعیت زیرگروه‌های مختلف در معرض یک واقعه یا صفت، به عنوان شاخص‌های جمعیتی تلقی می‌گردند. از این حیث می‌توان به شاخص‌هایی همچون نسبت جمعیت خانوارها بر اساس دسترسی به خدمات اولیه، نسبت جمعیت زیر خط فقر ملی، نسبت جوانان و بزرگسالان مطلع و دارای مهارت در فناوری ارتباطات و اطلاعات بر اساس نوع مهارت و غیره اشاره داشت.

مرحله دوم به بررسی شکاف‌های اطلاعاتی و داده‌ای شاخص‌های جمعیتی استخراج شده اختصاص دارد. در این مرحله پس از تعریف استاندارد از شاخص و متغیرهای هر شاخص، روش‌های اندازه‌گیری هر شاخص مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ادامه، وضعیت تولید متغیرهای هر شاخص، روش تولید، سطح جغرافیایی ارائه شاخص، دوره زمانی ارائه شاخص، تفکیک‌های مورد نیاز هر شاخص و سازمان متولی تولید شاخص، مورد مطالعه قرار گرفته و شکاف‌های اطلاعاتی هر شاخص در قالب جداول شناسنامه هر شاخص، استخراج و ارائه شده است. یکی از مهم‌ترین اهداف این طرح پژوهشی، شناسایی شاخص‌های مطرح شده در اهداف توسعه پایدار است که با حوزه مطالعاتی سود جمعیتی در ارتباط است؛ به عبارت دیگر، در این بخش پس از معرفی شاخص‌های جمعیتی، شاخص‌هایی که در تشریح وضعیت سود جمعیتی کشور از اهمیت برخوردار است ارائه می‌گردد. به منظور نیل به این هدف ارائه چارچوبی پذیرفته شده برای معرفی شاخص‌ها که با رویکردهای نظری سود جمعیتی نیز انطباق داشته باشد، از اهمیت برخوردار است. این شاخص‌ها به صورت مستقیم و غیر مستقیم در ارزیابی وضعیت سود جمعیتی مطمع نظر بوده است. در این پژوهش با تکیه بر مطالعات نظری و تجربی (شاخص‌های ارائه شده بانک جهانی) در حوزه سود جمعیتی، شاخص‌های جمعیتی با تکیه بر ۴ حوزه استخراج می‌گردند.

- شاخص‌های مرتبط با حوزه اقتصاد کلان و خرد
- شاخص‌های مرتبط با حوزه آموزش
- شاخص‌های مرتبط با تحولات ساختار جمعیت
- شاخص‌های مرتبط با حوزه سلامت و محیط‌زیست

حوزه‌های مذکور به دلیل روابط متقابل با تحولات جمعیت و ایجاد حوزه‌های مطالعاتی میان رشته‌ای با جمعیت‌شناسی در بررسی وضعیت سود جمعیتی مهم هستند؛ بنابراین، تحولات جمعیتی در قالب تعداد، توزیع و ترکیب آن و ارتباط آن با حوزه‌های مذکور، زمینه شناخت وضعیت سود جمعیتی را فراهم می‌سازند. شناسایی چگونگی ارتباط حوزه‌های مذکور با سود جمعیتی، ضرورت توجه به مفهوم سود جمعیتی و چگونگی شکل‌گیری آن را مطرح می‌کند.

³ Population-based Indicators

با توجه به گذارهای اخیر ساختار سنی در جهت افزایش بی‌سابقه جمعیت سنین فعالیت و اهمیت آن در رشد و توسعه اقتصادی، تلاش‌هایی در حوزه اقتصاد جمعیت، به‌ویژه توسط جمعیت‌شناسان اقتصادی مکتب هاروارد (بلوم و همکاران) در زمینه تنویر و فرمول‌بندی تأثیرات پویایی و انتقال‌های ساختار سنی جمعیت بر رشد اقتصادی با مطرح کردن ترزهای جدید و بهم مرتبط، نظیر پنجره جمعیتی، پنجره فرصت، فرصت جمعیتی، سود جمعیتی صورت گرفته است.

همه مفاهیم و ترزهای مذکور بیانگر شرایطی است که در اثر تغییرات ساختار سنی، جمعیت در سنین فعالیت افزایش یافته و محرک رشد و توسعه اقتصادی می‌شود. سود جمعیتی که در نتیجه تأثیرگذاری ساختار سنی بر رشد اقتصادی ایجاد می‌شود می‌تواند از مسیرهای مختلف صورت بگیرد. افزایش نیروی کار، کاهش نسبت وابستگی سنی، تغییر در چرخه زندگی اقتصادی از طریق تغییر در الگوی درآمد، مصرف، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و همچنین توسعه نیروی انسانی از جمله حیطه‌هایی است که با باز شدن پنجره جمعیتی زمینه‌ساز توسعه اقتصادی می‌شود. در ادامه شاخص‌های مرتبط با هر کدام از حوزه‌های مذکور که بررسی وضعیت سود جمعیتی مطمح نظر است آمده است.

• شاخص‌های مرتبط با حوزه اقتصاد کلان و خرد

اقتصاد کلان، شاخه‌ای از علم اقتصاد است که با کارایی، ساختار، رفتار و تصمیم‌گیری اقتصاد در سطح کلان سروکار دارد که شامل اقتصاد ملی، منطقه‌ای و جهانی می‌شود. اقتصاد کلان به مطالعه شاخص‌های تجمعی مانند تولید ناخالص داخلی، نرخ بیکاری، درآمد ملی، شاخص قیمت و رابطه متقابل بین بخش‌های مختلف اقتصاد به منظور درک بهتر چگونگی عملکرد اقتصاد می‌پردازد. اقتصاد خرد چگونگی رفتار انسان‌ها و انتخاب‌هایشان را در سطح واحدهای خرد یا کوچک اقتصادی مانند یک فرد، یک بنگاه، یک صنعت یا بازار و یک کالای خاص بررسی می‌کند و به چگونگی تعامل بین خریداران و مصرف‌کنندگان و عوامل مؤثر در انتخاب خریداران می‌پردازد. از این‌رو شاخص‌های مرتبط با ترکیب تولید ناخالص داخلی، توزیع و ترکیب درآمد ملی، وضعیت مصرف و درآمد افراد جامعه و خانوارها، وضعیت اشتغال و بیکاری، شاخص‌های اشتغال جوانان همچون نسبت جمعیت غیر شاغل غیر محصل، اشتغال غیر رسمی، اشتغال ناقص، میزان بیکاری فارغ‌التحصیلان و ... در قالب شاخص‌های توصیف وضعیت سود جمعیتی آمده است.

• شاخص‌های مرتبط با حوزه آموزش

توجه به آموزش و برنامه‌ریزی برای ارتقاء آن از سطوح پایین تحصیلی به منزله ایجاد بسترهای لازم برای توسعه و رشد اقتصادی در آینده، از طریق تربیت نیروی انسانی کارآمد و تقویت سرمایه انسانی است. «آدام اسمیت»، سرمایه انسانی را به شکل زیر تعریف و معنی می‌کند: «در مورد توانایی‌ها و قابلیت‌های اکتسابی و مفید همه افراد و اعضای یک جامعه باید گفت: کسب چنین توانایی‌هایی از طریق قرار گرفتن در محیط آموزشی و مطالعه و کارآموزی، گرچه هزینه‌هایی در بردارد، اما این نوع هزینه کردن برای خود و در خود، مثل هزینه کردن سرمایه‌های تولیدی است. چنین استعدادهای و توانایی‌هایی نه تنها جزء ثروت و دارایی‌های فرد بلکه جزء ثروت و دارایی‌های جامعه‌ای که آن فرد در آن قرار دارد، محسوب می‌شود. ارتقای (افزایش کیفی) قابلیت‌ها، زبردستی و مهارت‌های یک کارگر، ممکن است همچون ماشین‌آلات و ابزارهای تولیدی، تسهیل‌گر و بهبود دهنده کیفیت نیروی کار باشد و هزینه‌هایی که «کارفرما» از این بابت متحمل می‌شود، همراه با سود مکفی بازگشت خواهد داشت». توسعه زیرساخت‌های آموزشی می‌تواند نشان از ظرفیت‌های سرمایه انسانی یک کشور برای افزایش

میزان رشد اقتصادی باشد. از این رو، در این پژوهش، شاخص‌هایی که نشان‌دهنده وضعیت توسعه ساختار آموزشی است را به عنوان شاخص‌های مرتبط با توصیف وضعیت سود جمعیتی در نظر گرفته شده است.

• شاخص‌های مرتبط با تحولات ساختار جمعیت

سود جمعیتی در بستر تحولات جمعیت و ساختار سنی شکل می‌گیرد. سود جمعیتی با تحقق ظرفیت‌های جمعیتی برای توسعه اقتصادی که تحت عنوان پنجره جمعیتی مطرح می‌گردد قابل دستیابی است؛ بنابراین، شناخت تغییرات ساختار جمعیت، یکی از عوامل مؤثر در شناخت ظرفیت‌های بالقوه تحقق سود جمعیتی هست. تأثیرات اقتصادی پنجره جمعیتی، ریشه در این واقعیت دارد که در طول دوره‌ای که پنجره فرصت گشوده می‌شود، هزینه‌های عمومی که در برنامه‌های اجتماعی نظیر آموزش و بهداشت صورت گرفته بود به سمت سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولیدی و زیرساخت‌ها هدایت می‌شود.

بلوم و ویلیامسون (۱۹۹۸) معتقدند که پنجره و موهبت جمعیتی به دو دلیل موجب ایجاد فرصت‌هایی برای رشد تولید سرانه و رشد اقتصادی می‌شود. اول اینکه، نوعی تأثیر خالص ساختار سنی بر تولید ناخالص داخلی کل (GDP) وجود دارد، افزایش جمعیت در سنین فعالیت، منجر به افزایش نسبت تولیدکنندگان به مصرف‌کنندگان می‌شود و این شرایط برای رشد تولید سرانه، مطلوب است. دلیل دوم، به اثرات رفتاری ساختار سنی در حال تغییر برمی‌گردد. اثرات رفتاری، اشکال مختلفی دارند، زیرا در یکسو، بدنه در حال رشدی از نیروی کار جوان، در ساختار نیروی کار وجود دارد که می‌تواند بهره‌وری و تولید را افزایش دهد و در سوی دیگر، با توجه به الگوی چرخه زندگی، تغییرات ساختار سنی با ایجاد تغییراتی در الگوهای تولید و مصرف، منجر به افزایش تولید و پس‌انداز می‌شود. در سطح خرد نیز خانواده‌ها می‌توانند هزینه‌های جاری را به سمت پس‌انداز و ارتقای معیارهای زندگی جهت دهند. این همان چیزی است که در قالب موضوع میان‌رشته‌ای جمعیت و اقتصاد جای می‌گیرد.

پنجره جمعیتی از طریق دو مکانیزم، اثر مکانیکی افزایش بی‌سابقه نسبت جمعیت در سنین فعالیت و همچنین فراهم کردن زمینه‌های حضور و مشارکت زنان در نیروی کار موجب افزایش عرضه نیروی کار می‌شود. از این رو یکی از شاخص‌های جمعیتی که می‌تواند پتانسیل‌های تحقق سود جمعیتی را نشان دهد، تحولات جمعیتی نیروی کار است.

یکی از پیامدهای بارز فاز پنجره جمعیتی، تغییر در نسبت‌های وابستگی سنی یا بار تکفل است. در بستر این فرایند با افزایش جمعیت در سنین فعالیت (۱۵-۶۴ ساله) شاخص نسبت وابستگی سنی کاهش می‌یابد. نسبت وابستگی سنی یا نسبت سرباری به‌عنوان نسبت جمعیت جوان و سالمند وابسته به جمعیت در سنین کار و فعالیت، تعریف می‌شود (صادقی، ۱۳۹۲). این شاخص در طول زمان و در میان جمعیت‌ها، در نوسان است. دو عامل، منجر به تغییرات و نوسانات عمده این شاخص می‌شوند، نخست، ورود نسل بیش‌زایی به سنین فعالیت است که با ورود آن‌ها نسبت وابستگی سنی کاهش می‌یابد. دوم، کاهش در باروری است که منجر به کاهش تعداد فرزندان وابسته می‌شود. البته نایستی در این میان تأثیر مهاجرت را نادیده گرفت. از این نظر، تغییرات ساختار سنی و تحولات متغیرهای جمعیتی به‌تبع تأثیرگذاری در ساختار سنی می‌توانند در شناخت فرآیند شکل‌گیری و پایان پنجره جمعیتی که نشان ظرفیت‌های تحقق سود جمعیتی است، مؤثر باشند. از این رو متغیرهایی همچون توزیع سنی جمعیت، توزیع جغرافیایی جمعیت، عوامل پویایی جمعیت (باروری و مرگ‌ومیر)، عوامل تأثیرگذار در تغییرات متغیرهای پویایی جمعیت (الگوی ازدواج، پیشگیری از بارداری و ...)

در شناخت پتانسیل‌های سود جمعیتی مدنظر قرار گرفته و شاخص‌هایی که در آرمان‌های توسعه پایدار در رابطه با متغیرهای مذکور آمده است نیز در قالب شاخص‌های شناخت سود جمعیتی مطرح خواهد شد.

• شاخص‌های مرتبط با حوزه سلامت

سرمایه‌گذاری در سلامت، فرصت‌های لازم را برای توسعه نیروی کار سالم و از نظر جسمانی توانمند را تسهیل می‌نماید. از طریق تقویت نظام سلامت، برای مواجهه با نیازهای بهداشتی و درمانی کودکان، کودکان با رشد توأم با سلامت خواهد داشت که این امر در مشارکت آنان در رشد اقتصادی سال‌های آتی به‌عنوان نیروی کار توانمند مؤثر است. از این‌رو، یکی از مهم‌ترین پیامدهای توسعه سلامت برای رشد اقتصادی در یک کشور که با سود جمعیتی نیز پیوند تنگاتنگی دارد، تأمین نیروی کار توانمند و سالم است؛ بنابراین، در این پژوهش شاخص‌هایی که وضعیت سلامت یک کشور را همچون امید زندگی بدو تولد، میزان مرگ‌ومیر نوزادان و کودکان، شاخص‌های سلامت محیط‌زیست و ... را نشان می‌دهند در قالب شاخص‌های مرتبط با توصیف پتانسیل‌های سود جمعیتی مطرح خواهند شد.

در مرحله سوم نیز برای شاخص‌های جمعیتی مذکور برآورد انجام شده و وضعیت کشور از نظر شاخص‌های جمعیتی اهداف توسعه پایدار مورد کنکاش قرار گرفته است.

اهداف توسعه پایدار و شاخص‌های جمعیتی آن

این فصل گزارش از چند بخش محتوایی تشکیل شده است. ۱- معرفی اهداف توسعه پایدار و تشریح ضرورت تنظیم و تعیین این اهداف بر اساس شاخص‌های موجود در بین کشورهای جهان. ۲- معرفی شاخص‌های جمعیتی مرتبط با هر کدام از اهداف با تکیه بر الگوی معرفی شاخص‌های جمعیتی ارائه شده در فصل اول. ۳- معرفی شاخص‌هایی که پتانسیل ارائه وضعیت کشور ایران در رابطه با سود جمعیتی را دارد. در این مورد سعی بر این بوده است تا شاخص‌های اهداف توسعه پایدار که از ظرفیت حداقلی برای به تصویر کشاندن وضعیت کشور از نظر سود جمعیتی را داشته است، انتخاب شوند.

۱-۲- هدف اول: امحاء فقر در تمام اشکال موجود در سراسر دنیا

با امضای سند ۲۰۳۰، دولت‌های دنیا متعهد شدند که تا ۱۵ سال آینده به فقر در تمام اشکال، به‌ویژه شکل مفرط و شدید آن پایان دهند. دولت‌ها تصمیم گرفتند که همه افراد جامعه، بایستی از استانداردهای اساسی زندگی بهره‌مند گردند. برخورداری از حمایت اجتماعی در برابر آسیب‌پذیری از خطرات طبیعی و همچنین بهره‌مندی از خدمات اساسی افراد فقیر و آسیب‌پذیر، مهم‌ترین آرمان در تعیین این هدف است. اگرچه فقر در دهه کنونی به نصف کاهش پیدا کرده است، اما حدود ۱۲/۵ درصد مردم جهان در فقر شدید به سر می‌برند. نتایج مندرج در شکل ۱-۲ نشان می‌دهد که درصد جمعیت زیر خط فقر بین‌المللی (۱/۹ دلار در روز در سال ۲۰۱۱) در جهان از ۲۶ درصد در سال ۲۰۰۲ به حدود ۱۳ درصد در سال ۲۰۱۲ کاهش یافته است. با این وجود توزیع فقر و همچنین روند کاهشی آن در نقاط مختلف جهان یکنواخت نبوده است. به‌طوریکه درصد کاهش در مناطق جنوب صحرای آفریقا و اقیانوسیه کمتر بوده و در مقابل در مناطق آسیای شرقی بیشتر بوده است.